

POSTANOWIENIE

Dnia 29 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie skargi B. S. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 kwietnia 2017 r., sygn. akt V Ca [...], wydanego w sprawie z powództwa B. S.

przeciwko Bankowi [...] S.A. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 czerwca 2021 r.

- 1. podejmuje zawieszone postępowanie;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania;**
- 3. nie obciąża powódki kosztami postępowania ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2016 r. Sąd Rejonowy w W. w uwzględnieniu powództwa B. S. skierowanego przeciwko Bankowi [...] S.A. w W. zasądził kwotę 12 318 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 1 275 zł od dnia 12 września 2008 r.,

a od kwoty 6 151 zł od dnia 1 października 2011 r., zaś od kwoty 4 892 zł od dnia 1 października 2014 r.

Powyższe kwoty stanowiły wpłaty powódki na rzecz Banku z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w związku z udzielonym kredytem hipotecznym indeksowanym do waluty obcej. Sąd pierwszej instancji uznał postanowienia umowy zobowiązujące powódkę do wpłat z tego tytułu za niedozwolone.

W wyniku apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy w W. zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2017 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego i oddalił powództwo. Sąd drugiej instancji nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji co do abuzowości postanowień dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, bowiem w zamian za to ubezpieczenie i poniesienie kosztów z tym związanych powódka otrzymała wyższą kwotę kredytu aniżeli, gdyby zawierała standardową umowę kredytu hipotecznego. Sąd odwoławczy nie zgodził się też z zarzutem, że powódka nie została należycie poinformowana o warunkach umowy. Wszak zawierając umowę o kredyt hipoteczny miała świadomość konieczności dysponowania wkładem własnym w odpowiedniej wysokości, a także świadomość, iż w razie braku odpowiedniego wkładu własnego koniecznym stanie się ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia. Okoliczność, że powódka nie zdecydowała się na inną formę zabezpieczenia, mimo że o takiej możliwości była informowana przez Bank, nie może świadczyć o sprzecznym z zasadami współżycia społecznego działaniu kredytodawcy.

W ocenie Sądu Okręgowego abuzowość opłat z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego nie może być wywodzona z braku poinformowania powódki o treści umowy łączącej pozwanego z ubezpieczycielem, gdyż tego rodzaju umowa nie regulowała praw i obowiązków kredytobiorców, lecz stosunki pomiędzy podmiotami je zawierającymi. Brak informacji Banku o zawartej umowie ubezpieczenia nie świadczy o naruszeniu dobrych obyczajów. Nadto nie zostało wykazane, iż wysokość uiszczanej przez powódkę opłaty (3%) przekraczała rynkowe stawki ubezpieczeniowe i tym samym, aby stanowiła nadmierne jej obciążenie.

Sąd Okręgowy nie przychylił się do poglądu Sądu Rejonowego, iż zgodnym zamiarem stron było, by podmiotem ubezpieczającym kredyt powódki mógł być wyłącznie T. [...] S.A. Zmiana ubezpieczyciela nie zniweczyła zobowiązania powódki do pokrywania kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Wysokość zobowiązania powódki została określona w umowie łączącej ją z pozwanym Bankiem i zmiana podmiotu ubezpieczającego pozostawała bez wpływu na tę okoliczność.

W skardze na niezgodność z prawem prawomocnego wyroku, powódka domagała się stwierdzenia niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 kwietnia 2017 r., ze względu na jego sprzeczność z: art. 4 ust. 2 w zw. z art. 5 zd. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz w zw. z art. 385 § 2 k.c. i art. 385¹ § 1 k.c.; art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W związku z informacją Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 26 maja 2021 r., że nie wniósł skargi nadzwyczajnej (wcześniej skierowany do Ministra Sprawiedliwości wniosek powódki o wystąpienie ze skargą nadzwyczajną został pozostawiony bez biegu z uwagi na tożsamy wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich - k. 65) należało podjąć postępowanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku, zawieszone postanowieniem z dnia 5 czerwca 2020 r.

2. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Jej celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.). Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezgodność z prawem orzeczenia rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Orzeczenie niezgodne z prawem to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste

i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Istotą władzy sądowniczej jest orzekanie w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od wewnętrznego przekonania sędziego oraz jego swobody w ocenie praw i faktów stanowiących przedmiot sporu. Treść orzeczenia, jak wspomniano wyżej, zależy również od wyników wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, i przyjętych metod. W związku z tym, może istnieć wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy cechuje subiektywizm (zob. uzasadnienia do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r. I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35, z dnia 31 marca 2006 r. IV CNP 25/05, OSNC , nr 1, poz. 17, z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 nie publ., z dnia 13 maja 2009 r. IV CNP 122/08, nie publ, z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CNP 116/08 nie publ.).

3. Celem wstępnej selekcji w odniesieniu do tego rodzaju środka, przewidzianej w art. 424⁹ k.p.c., jest wyeliminowanie skarg oczywiście bezzasadnych, które bez konieczności wnikliwej analizy prawnej powinny być oddalone. Oczywista bezzasadność skargi, jako kryterium dozwolonego wyłączenia zachodzi, gdy powołane podstawy skargi już przy pierwszej ocenie pokazują, że faktycznie nie ma możliwości ich uwzględnienia, ponieważ nie miały miejsca, albo nie mogły mieć wpływu na kształt orzeczenia. Nie ma zatem potrzeby prowadzenia szerokiej analizy prawnej i dokonywania pogłębionego badania trafności zaskarżonego orzeczenia, w odniesieniu do zastosowania prawa i jego wykładni. Ocena zasadności skargi polega na antycypowaniu niejako roli sądu, który orzekałby co do istoty sprawy z powództwa skarżącego o wynagrodzenie szkody wyrządzonej wydaniem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2015 r., V CNP 57/14, nie publ.).

W sytuacji, gdy z bezpośredniego oglądu sprawy wynika, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia byłaby oddalona, trzeba przyjąć, że jest ona oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 424⁹ k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., I BP 10/13, nie publ.).

Taka sytuacja występuje w tej sprawie. Pomimo stosownych wniosków powódki oba podmioty ustawowo uprawnione nie zdecydowały się na wniesienie skargi nadzwyczajnej, której podstawy są szersze aniżeli podstawy skargi na niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia, o czym była już mowa w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 czerwca 2020 r. o zawieszeniu postępowania. Rzecznik Praw Obywatelskich przez ponad dwa lata badał wniosek powódki o wniesienie skargi nadzwyczajnej (k. 66). Jakkolwiek odmowa wniesienia nowego nadzwyczajnego środka odwoławczego przez Ministra Sprawiedliwości i Rzecznika Praw Obywatelskich sama w sobie nie przesądza jeszcze o oczywistej bezzasadności innego nadzwyczajnego środka odwoławczego, ale mając na względzie funkcje tych organów i realizowane przez nich cele, także w kontekście ochrony interesu konsumentów w stosunkach prawnych z przedsiębiorcami, w tym z bankami na tle umów kredytowych, okoliczność ta stanowi istotny argument przeciwko tezie, iż zaskarżony wyrok jest sprzeczny z prawem i to w sposób kwalifikowany.

Należy też zwrócić uwagę, że część podstaw skargi, tj. tych dotyczących ustalania kursów walutowych, od których uzależniona była wysokość kwoty kredytu, która miała wpływ na obowiązek powódki pokrywania składek ubezpieczeniowych, wykracza poza podstawę rozstrzygnięcia w sprawie, której dotyczy skarga. W tamtym postępowaniu powódka nie podnosiła tego rodzaju zarzutów. Wprawdzie zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c. niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, co uzasadnia jego bezskuteczność od samego początku, którą sąd uwzględnia z urzędu (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 października 2006 r. w sprawie E. M. Mostaza Claro przeciwko Centro Movil Millenium, C - 243/08 i z dnia 1 października 2015 r. w sprawie M. Bucura przeciwko S.C. Bancpost SA, C - 348/14; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, nie publ.), ale trzeba wskazać, że w czasie gdy był wydawany zaskarżony wyrok (kwiecień 2017 r.) kwestie związane z abuzywnością kredytów indeksowanych i denominowanych do walut obcych, w tym do franka szwajcarskiego, nie były rozstrzygane tak, jak po wydaniu przez TSUE wyroku z dnia 3 października 2019 r. Dotyczy to również orzecznictwa

Sądu Najwyższego. Mianowicie w odniesieniu do postanowienia stanowiącego element tzw. spreadu walutowego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr C - 26/13 wskazał, że art. 6 ust. 1 dyrektywny 93/13, nie stoi na przeszkodzie, by sąd krajowy zastąpił niedozwolone postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczano możliwość stosownego wypełnienia luki w umowie także w innych sytuacjach, zagrażających interesom konsumenta, również wtedy, gdy nie ma możliwości odwołania się do odpowiedniego przepisu dyspozytywnego (zob. wyrok z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018 r., nr 7-8, poz. 79). W ówczesnym orzecznictwie przyjmowano też, że postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134 i z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, nie publ.).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane jednoznacznie. Przyjmuje się, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które, w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza

nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017 , nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, nie publ., z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, nie publ., z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, nie publ.).

Jeżeli chodzi o pozostałe zarzuty skargi odnoszące się bezpośrednio do rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w przedmiocie przyjęcia braku abuzywności zapisów umowy dotyczących ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, to w kontekście przedstawionych motywów w zaskarżonym wyroku, skarga jawi się jako oczywiście bezzasadna w rozumieniu przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania. Jak wynika z przykładowo powoływanych przez obie strony wyroków sądów powszechnych zagadnienie abuzywności lub jej brak w odniesieniu do postanowień umów kredytowych zawierających postanowienia dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, w czasie wydawania zaskarżonego wyroku nie było rozstrzygane jednolicie, co już samo w sobie świadczy, że zaskarżony wyrok nie kwalifikuje się jako niezgodny z prawem w rozumieniu przedstawionym w pkt 2 niniejszego uzasadnienia.

Ubocznie należy odnotować, że w podobnej sprawie wyrokiem z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, Sąd Najwyższy oddalił skargę na niezgodność z prawem prawomocnego wyroku, którym została oddalona apelacja od wyroku oddalającego powództwo o zwrot świadczeń uiszczonych przez kredytobiorców na podstawie postanowień przewidujących obowiązek uiszczania opłat z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (uwzględniona przez Sąd Rejonowy kwota 518,26 zł związana była z uznaniem powództwa przez bank w tym zakresie w związku z korektą błędu rachunkowego przy rozliczeniu opłat z tego tytułu - s. 27 uzasadnienia wyroku SN).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁹ k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, a o kosztach postępowania skargowego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 424¹² k.p.c., art. 398²¹ k.p.c.

i art. 391 § 1 k.p.c. W sprawie zachodzi szczególny przypadek do zastosowania art. 102 k.p.c., a wynikający z braku jednolitości orzecznictwa w kwestii, której dotyczyła skarga.

jw